Апошні дыван

1

Днямі я натрапіў у гродзенскім універмагу на такі малюнак: ля прылаўка стаяла збянтэжаная пажылая цётка з кошыкам, вакол яе бушаваў натоўп жанчын. Я пацікавіўся ў чым справа.

— Гэта спекулянтка!—крыкнула адна.

— У міліцыю яе!—залемантавала другая, вырываючы ў цёткі кошык.

— Што вы, людцы добрыя?!—баранілася цётка.—Я не на продаж... Дачку замуж аддаю...

— Замуж!..—перадражніла яе жанчына.—З-за вас такіх вось тыпаў шпулечкі нітак не дакупішся, каб гузік дзіцяці ўшыць. І куды толькі міліцыя глядзіць.

Цяпер і я ўбачыў, што ў кошыку ляжала да сотні шпулек чорных і белых нітак саракавога нумара.

— У чым справа? Расступіцеся!—басавіта крычаў міліцыянер.—Грамадзянкі, пачакайце, гаварыце не ўсе адразу...

Я прыгледзеўся да перапалоханай цёткі. У яе быў выразны і крыху строгі твар. Вырашыў пацікавіцца, што прымусіла гэтую сталую і сур'ёзную жанчыну скупляць па гродзенскіх магазінах ніткі.

У гарадскім аддзяленні міліцыі жанчына расказала, што яна з вёскі Шэмбелеўцы Сапоцкінскага раёна, аддае замуж дачку і хоча ёй выткаць дыван.

— Апошні дыван!—вінавата апраўдвалася яна. — Далі-бог, больш ніколі ўжо не буду ткаць.

— А вы не бойцеся,—суцешыў яе дзяжурны. Міліцыянер перапрасіў жанчыну і адпусціў яе, пажадаўшы ёй шчасліва дачакацца ўнукаў.

2

Пазней я пабываў у Шэмбелеўцах, дзе жыве названая цётка. Адразу мне кінуліся там у вочы шпулькі. Нанізаўшы па некалькі дзесяткаў на вяровачкі, бегаюць з імі па вёсцы дзеці. Праз шыбы відаць, як на падваконніках стаяць на падстаўках са шпулек вазоны. У хатах на кожным цвіку, убітым вешаць адзенне, — шпулька. Шпулькі тут — адыход свайго роду «прамысловасці», якая існуе ў Шэмбелеўцах з тых дзён, з якіх існуе гэтая вёска.

Вялікую колькасць такіх шпулек сёння можна пабачыць не толькі ля Гродна ў Сапоцкінскім раёне. Яны сотнямі валяюцца ў вёсках Навагрудчыны, каля Ліды, ля Слоніма і Поразава, пад Ваўкавыскам.

Аказваецца і цяпер, як калісьці, у гродзенскай вёсцы існуе старадаўняе мастацтва—тканне дываноў. Існуе і нават развіваецца. І цяпер у нас ткуць дываны багатыя ўзорамі і фарбамі ды такія, што вачэй ад іх не адвядзеш. Гэтае мастацтва існуе цяпер, з той хіба толькі розніцай, што зараз яно нібы перайшло на нелегальнае становішча. Маркуйце самі. Каб выткаць адзін добры дыван, трэба да двухсот шпулек нітак! А купіць гэтую колькасць і не быць западозраным у спекуляцыі, не так проста. Ды і гэта не ўсё. Шпулькавыя ніткі ідуць толькі на аснову. А на ўток ідуць шоўк ці шэрсць. І ўвосень, калі калгаснікі атрымліваюць разлік і маюць грошы, на Гродзеншчыну, як груганы, злятаюцца спекулянты. Яны бойка прапануюць:

— Ці не купіце маточак ядвабу? Зусім амаль дарма, сто рублёў за штуку...

— А мо' маточак шарсцяных нітачак возьмеце?..

І вось жанчыны, каб не забыцца свайго майстэрства, аддаюць нялёгка запрацаваныя свае сотні рублёў за гэтыя маточкі, якім сапраўдная цана па рублю за штуку. Потым некалькі дзён узапар, каб не выклікаць падазрэнняў міліцыі, яны ходзяць з магазіна ў магазін па Гродна, скупляюць па некалькі штук шпулек нітак на аснову. Тады гэтыя жанчыны яшчэ будуць з уласцівай толькі ім адным напорыстасцю ваяваць дома з мужыком, ставіць кросны, намотваць са шпулек ніткі на навоі, звязваць іх у адну доўгую, старанна перабіраць у ніты ды ткаць на кроснах, выбіраючы для гэтага вольную хвіліну. Напрыклад, у Шэмбелеўцах ткуць у 24 ніты і яшчэ на дошчачку. Складанасць гэтага спосабу зразумее толькі той, хто хоць крыху ў гэтым разбіраецца.

3

Над Нёманам у Гродна ад світання да вечара са здзіўляючай цярплівасцю стаяць з вудамі сотні рыбакоў. Не будзем спрачацца аб практычнай карысці гэтага занятку. Трэба сказаць, што гандлёвыя арганізацыі дбаюць пра рыбакоў і паляўнічых. Амаль у кожным горадзе вы знойдзеце спецыяльныя магазіны, дзе можна купіць усё: стрэльбу, спінінг, порах, кручок, паляўнічыя боты, рыбачую торбу. Для рыбакоў і паляўнічых працуе цэлая галіна прамысловасці. Становіцца дзіўным, чаму мы так крыўдзім нашых жанчын. Праўда, у апошні час з'явіліся ніткі «муліна» для вышывальшчыц. А вось для таго, каб выткаць дыван, матэрыялаў вы не знойдзеце ні ў адным магазіне, краме.

— Вось апошні дыван!—паказваюць экскурсаводы Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея экспанат за шклом у адным са сваіх шматлікіх залаў з экспазіцыямі.—Цяпер іх ужо не ткуць...

— Чаму?

— Лепей купіць у магазіне...—няўпэўнена тлумачаць у музеі.

А гэта няпраўда. Не можа фабрычны станок замяніць народнае ўмельства, як не заменіць фатаграфічны апарат рукі мастака! Уменне ткаць абрусы, дываны, паясы—гэта прыгожая галіна народнага мастацтва і яе нельга занядбаць.

4

У апошнія часы ў магазінах з'явілася шмат прадметаў хатняга ўжытку: паясоў, скрыначак, партманетаў, дываноў. Часамі яны робяцца пад народны стыль. Сярод іх ёсць некаторыя добрыя рэчы. Трапляюцца часамі і грубыя, аляпаватыя, неахайныя. Штампуе іх па стандарту, згодна з планам, адпаведную колькасць якая-небудзь гарадская арцель, і гэтыя прадметы выдаюцца за прылаўкам за народныя. Што ж, пакупнік цяпер у нас багаты. У людзей ёсць попыт на прыгожае. Вось яны і бяруць гэтыя прадметы. Але ці не лепш было б наладзіць вытворчасць сапраўды народных прадметаў там, дзе гэты від майстэрства яшчэ жыве?

На вёсцы многа дзяўчат. Праўда, гэта не такія ўжо дзяўчаты, як былі сорак год назад. Яны адукаваныя, з гадзіннікамі на руках, сядзяць ля радыёпрыёмнікаў і на пагулянкі ездзяць на веласіпедах. Але ж і кожная з іх, мабыць, марыць стаць гаспадыняй сям'і, стаць маці. І яны да гэтага рыхтуюцца. Адна справа пайсці ў сельмаг і купіць фабрычны дыван, другая—зрабіць яго сваімі рукамі. Апошні заўсёды будзе здавацца лепшым, як рыбаку здаецца смачнейшай рыба, злоўленая ім самім. Ды гэта і зразумела, у тканні праяўляецца душа народа, яго працавітасць, культура, нацыянальныя рысы.

Дапамагчы ткаллям у развіцці мастацкага ткацтва вельмі проста. Трэба арганізаваць выпуск нітак, узораў і фарбаў для вясковых жанчын. А няхай толькі з'явяцца ў сельмагах ніткі для ткання, жанчыны адразу знойдуць ім прымяненне. Тады можна будзе наладзіць конкурсы на лепшыя дываны, выдаваць спецыяльныя падручнікі, але гэта ўсё далей...

У нашу вёску прыйшла тэхніка. Жанчына цяпер стала больш вольнай. Свабодны свой час некаторыя жанчыны праводзяць часамі неразумна: ідуць у царкву або ў касцёл, ці святкуюць аж па тры дні сёмуху, і ўсё гэта таму, што няма сябе куды дзяваць. Міністэрству культуры і Міністэрству гандлю варта ўсё прадумаць і дапамагчы развіццю народнага промыслу, каб не чуваць было такіх слоў: «Апошні дыван».

А. КАРПЮК.

г. Гродна.

Канферэнцыя чытачоў

Днямі супрацоўнікі Крупскай раённай бібліятэкі правялі ў калгасе «Чырвоны Бобр» канферэнцыю чытачоў па раману «Калі зліваюцца рэкі» П. Броўкі. У абмеркаванні рамана прынялі ўдзел калгаснікі, настаўнікі мясцовай школы.

К. САНЬКО.

Філіял музея на станцыі Обаль

У памяць аб гераічных справах падпольнай камсамольскай арганізацыі «Юныя мсціўцы» на станцыі Обаль ствараецца філіял Віцебскага абласнога краязнаўчага музея.

Для гэтай мэты адводзіцца пакой у сярэдняй школе, дзе вучыліся праслаўленыя камсамольцы. Тут будзе створана экспазіцыя аб іх жыцці і баявых справах.

Супрацоўнікі абласнога краязнаўчага музея ўжо сабралі многа матэрыялаў аб гэтай падпольнай групе. Сярод іх фатаграфіі сакратара Сіроцінскага падпольнага РК КПБ тав. Сіпко, камісара партызанскага атрада імя Варашылава Б. Маркіянава, сакратара Сіроцінскага РК камсамола Н. Германа, членаў падпольнай камсамольскай арганізацыі Герояў Савецкага Саюза З. Партновай і Е. Зяньковай, В. і Е. Езавітавых, сясцёр Лузгіных, Н. Азолінай, Н. Давыдава, В. Шашковай, Н. Дзяменцевай і іншых.

Сабраны дакументы пра Героя Савецкага Саюза Зінаіду Партнову — успаміны настаўніцы Татарэнкі, дзённік паспяховасці і пахвальная грамата, пісьмы гераіні да бацькоў, яе перапіска з Е. Зяньковай, грамата за ўдзел у гарадской алімпіядзе і інш.

Набыты асабістыя рэчы некаторых членаў падпольнай камсамольскай арганізацыі.

Экспазіцыя філіяла будзе адкрыта да 40-годдзя ВЛКСМ.

Гродзенскі тэатр на Украіне

З 30-га мая па 30-е чэрвеня ў Палтаве гастраляваў Гродзенскі драматычны тэатр. За гэты час паказаны 61 спектакль. Артысты выступалі перад працоўнымі калгасных палёў, рабочымі і служачымі заводаў і фабрык, інтэлігенцыяй горада.

Тэатр выязджаў у самыя аддаленыя раёны вобласці — Нехварашчанскі, Зяньскоўскі, Крамянчугскі. Дадзена 30 выязных спектакляў. Цёпла віталі артыстаў рабочыя і служачыя Крукаўскага вагонабудаўнічага завода, Крамянчугскай ГЭС.

Праведзены творчыя сустрэчы артыстаў з рабочымі паравозарамонтнага завода імя Жданава.

Тэатр з Палтавы выехаў на гастролі ў Херсон.

В. ВАРАНІЦКАЯ.

Палтава.

Інстытуцкі літаратурны альманах

У Брэсцкім педагагічным інстытуце імя А. С. Пушкіна выпушчаны трэці нумар літаратурна-мастацкага альманаха «Маладыя галасы». На старонках альманаха з новымі вершамі выступілі маладыя паэты І. Мельнічук, А. Саўчук, Ул. Хоміч і іншыя.

Акрамя паэзіі, у альманаху шырока прадстаўлена і крытыка. В. Люкевіч у артыкуле «Лірыка П. Панчанкі» дзеліцца з чытачамі сваімі думкамі аб творчасці беларускага паэта. Цікавасць прадстаўляюць артыкулы Л. Шмакавай «Творчасць беларускіх партызан» і рэцэнзія А. Кушнярук на зборнік вершаў М. Танка «След бліскавіцы».

Альманах добра аформлены мастаком-студэнтам С. Іванцовым.

М. ШАВЕЛЬ.

По матэрыялах нашай газеты

„Людзі і пасады"

У артыкуле пад такім загалоўкам («Літаратура і мастацтва» ад 4 мая г. г.) ішла гаворка аб непаладках у рабоце культурна-асветных устаноў Віцебскай вобласці. Як паведамілі рэдакцыі з Віцебскага абласнога ўпраўлення культуры, факты, пададзеныя ў артыкуле, сапраўды мелі месца. Артыкул абмяркоўваўся на партыйным сходзе. Намечаны практычныя мерапрыемствы па ліквідацыі недахопаў, адзначаных у артыкуле і выяўленых на партыйным сходзе.

* * *

Чытач нашай газеты Ш. пісаў аб неабходнасці палепшыць культурна-масавую работу сярод рабочых саўгаса «Рогаўскі». Як паведаміў рэдакцыі сакратар Заслаўскага РК КПБ тав. Пыж, ліст абмяркоўваўся на семінары культасветработнікаў раёна. Прыняты меры па лепшаму абслугоўванню насельніцтва. У саўгасе «Рогаўскі» працуюць тры сельскія клубы, чатыры хаты-чытальні і сельскія бібліятэкі, два кінастацыянары і дзве кінаперасоўкі. У вёсцы Камянец пачата будаўніцтва новага клуба. Усе аддзяленні саўгаса неўзабаве будуць радыёфікаваны.

ВЕЧАРАМ У РАБОЧЫМ КЛУБЕ

Сюды, у прасторны светлы будынак, рабочыя, прыходзяць амаль што адразу пасля заканчэння змены. Прыходзяць людзі розных прафесій: зборшчыкі, інжынеры, слесары, аўтагеншчыкі, тэхнікі, служачыя, кіраўніцтва завода. І адразу ў клубе мінскіх аўтабудаўнікоў, становіцца весела, шумна.

У вызначаныя гадзіны тут пачынаюць працаваць драматычны, харавы, танцавальны гурткі, займаюцца салісты, мастацкая студыя, гурткі фотааматараў і духавых інструментаў. У глядзельнай зале дэманструюцца кінафільмы. Часта чытаюцца лекцыі на грамадска-палітычныя тэмы.

У мінулым годзе, напрыклад, да работнікаў клуба звярнуліся маладыя рабочыя. Яны расказалі, што вельмі любяць музыку і жадаюць часцей слухаць лекцыі на музычныя тэмы. Пажаданні рабочых былі ўлічаны. У хуткім часе быў створан універсітэт музычнай культуры. Стварыць яго культасветработнікам дапамаглі выкладчыкі Мінскай музычнай школы, кансерваторыі, Белдзяржэстрады.

Кожны вечар бывае вельмі ажыўлена ў клубе. Вось сталяр цэха рамонту жылля Уладзімір Траканові і зваршчык прэсавага цэха Аляксандр Бут-Гусаім **(здымак уверсе)**. Яны не першы год удзельнічаюць у самадзейнасці. Цяпер развучваюць прыпеўкі, якія расказваюць пра жыццё аўтазаводцаў. Спевакоў суправаджаюць гітарыст і акардэаніст. Гэта інжынер Андрэй Матвееў і культасветработнік Барыс Біхман.

У адным з пакояў клуба знаходзіцца фоталабараторыя. Многія рабочыя авалодалі не складанай, але цікавай справай фатаграфавання. Слесар Ю. Грэдзін і слесар-зборшчык Ларыса Людчык не толькі робяць здымкі для саміх сябе, але і з'яўляюцца фотакарэспандэнтамі насценнай заводскай газеты. Гэтым вечарам яны займаліся любімай справай: рабілі адбіткі новых здымкаў **(здымак другі)**.

У гэты ж вечар у госці да аўтазаводцаў прыехаў калектыў Рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага. На сцэне клуба быў паказаны спектакль «Кароль Лір».

Калі ж апусцілася заслона — за кулісы да артыстаў прышлі ўдзельнікі драматычнага гуртка. Народныя артысты БССР А. Кістаў і А. Абуховіч яшчэ не паспелі зняць парыкі, касцюмы і грым, як прышлося адказваць на шматлікія пытанні самадзейных артыстаў. Іх цікавіць, як працаваў А. Кістаў над роллю караля Ліра, як трэба вывучваць ролі, як накладваць грым. Майстры сцэны ахвотна адказвалі на пытанні. **(Здымак унізе справа)**.

А на здымку злева — заняткі харавога гуртка. Удзельнікі гуртка развучваюць новыя песні. Гэта — творы беларускіх і рускіх кампазітараў, песні народаў СССР.

Тэкст **М. Лагуціна.**
Фота **С. Васільніцкага.**

Кінамастацтва Савецкай Латвіі

За апошні час кінамастацтва Савецкай Латвіі зрабіла вялікі крок наперад. Карціны, выпушчаныя Рыжскай студыяй мастацкіх і дакументальных фільмаў, з поспехам дэманструюцца ў братніх рэспубліках.

Кінафільм «Райніс», пастаўлены рэжысёрам Ю. Райзманам па сцэнарыю Ф. Рокпельніса і В. Крэпса, расказвае пра творчасць і грамадскую дзейнасць выдатнага паэта Латвіі. У яркіх мастацкіх вобразах фільм сцвярджае ўрачыстасць прагрэсіўных ідэй, расказвае пра мары латышскага народа.

Карціна «Да новага берага» з'яўляецца экранізацыяй рамана аднаго з буйнейшых пісьменнікаў Латвіі В. Лаціса.

Радасным было паяўленне яркага нацыянальнага фільма «Веснавыя замаразкі». Характэрнай тэмай для творчасці Рудольфа Блаумана была тэма загубленай маладосці і прададзенага шчасця. Пісьменнік маляваў у сваіх навелах цяжкую народную долю, паказваў несправядлівасць сацыяльных адносін.

На аснове раду навел Р. Блаумана аўтары сцэнарыя Ю. Ванаг і С. Нагорны здолелі стварыць выразнае нацыянальнае драматычнае апавяданне. У фільме гаворка ідзе аб самым дарагім для чалавека — аб каханні, аб праўдзе пачуццяў. Разам з тым—гэта суровая аповесць пра ўмовы жыцця, якія прымушалі людзей здраджваць гэтай праўдзе. У фільме ярка паказана, як юная Мадра прынесла ў ахвяру каханне ў імя матэрыяльнай забяспечанасці. І яна жорстка расплацілася за гэта. Спачатку дзяўчына поўнілася маладосцю, прыгажосцю і шчасцем, а потым, стаўшы гаспадыняй хутара «Мальніекі», яна ператвараецца ў жорсткую і скупую, як і яе нялюбы муж Мігла. У вобразах бедных сваякоў Мадры паказана жыццё тых, хто не валодае хутарамі, пазбаўляецца самых маленькіх участкаў зямлі. «Веснавыя замаразкі»—творчая перамога кінамастацтва Латвіі.

Не так даўно ў Латвіі і ў іншых рэспубліках дэманстраваўся мастацкі фільм «За лебядзінай чарадою воблакаў».

Падзеі, якія адлюстраваны ў фільме, адносяцца да апошніх дзесяцігоддзяў мінулага стагоддзя. Героі фільма Марцін—сын лясніка з ваколіцы Вентспілса і дачка мясцовага настаўніка Дацэ. На фоне гістарычных падзей нараджаецца іх каханне. Маладыя людзі актыўна ўключаюцца ў барацьбу рабочых і прагрэсіўнай інтэлігенцыі за свабоду. Марцін—гімназіст, партовы рабочы, салдат, бунтаўшчык... Вернай яму застаецца яго сяброўка маленства Дацэ, якая перад высылкай Марціна на катаргу, вянчаецца з ім у турэмнай канцылярыі.

Зусім нядаўна Рыжская кінастудыя выпусціла яшчэ адзін фільм «Нурыс».

Побач з выпускам нацыянальных фільмаў Рыжская студыя сістэматычна дубліруе на латышскую мову лепшыя савецкія кінакарціны. На латышскую мову былі, напрыклад, дубліраваны і пушчаны на экран фільмы «Сёстры», «Ціхі Дон» (першая і другая серыя), «Камуніст» і іншыя.

Рыжскія кінематаграфісты зрабілі здымкі дакументальных кінанарысаў пра лепшыя калгасы рэспублікі, аб Прыбалтыйскім фестывалі савецкай музыкі, аб міжнародным мотакросе. Апроч таго, выпушчана 500 нумароў кіначасопіса «Савецкая Латвія».

Цяпер калектыў Рыжскай кінастудыі вядзе здымкі новага мастацкага фільма «Латышскія стралкі» і рыхтуе да вытворчасці фільм «Чужая ў пасёлку».

Н. ДАРОНІН.

Мікалай АРХІПАЎ

Да сустрэчы

Мікалай Архіпаў у якасці ваеннага журналіста доўгі час знаходзіўся ў Польскай Народнай Рэспубліцы. Ён напісаў аповесць «Галя», прысвечаную сённяшнім падзеям у Народнай Польшчы, дружбе савецкага і польскага народаў. Галоўныя героі аповесці — простая польская вясковая дзяўчына Галя Ляшчынская і афіцэр Савецкай Арміі Анатоль Новікаў. Яны сустрэліся і шчыра пакахалі адзін аднаго. Бацька Галі, у якога яшчэ жывуць рэшткі старога мінулага, дробнаўласніцкага, — супраць іх дружбы. Але жыццё паказвае, што перамагае новае, перамагае дружба і каханне.

Друкуем урывак з аповесці М. Архіпава.

На другі дзень пасля размовы з Галяй Анатоль Новікаў не мог дачакацца, пакуль надыйдзе вечар. Як толькі ён вызваліўся ад службы, адразу ж пайшоў у пасёлак, у якім жыве Галя з бацькам. У вушах у яго, як нейкая асаблівая кранаючая музыка, гучалі галіны словы, якія яна сказала на развітанне: «Буду чакаць вас заўтра».

Калі Галя адчыніла дзверы, Новікаў адразу заўважыў, што вочы дзяўчыны сумныя, заплаканыя. Позірк гэтых вачэй, у якіх мільганула штосьці бездапаможнае і жаласнае, нібы гаварыў яму: «Я пра ўсё расказала бацьку. Ён незадаволены і хоча гаварыць з вамі».

Адчуваючы штосьці нядобрае, Новікаў увайшоў у дом. Галя зрабіла некалькі крокаў за ім і спынілася каля расчыненых дзвярэй. Уважлівы позірк яе спыніўся цяпер на бацьку, які зусім не заўважаючы госця, хадзіў па пакоі.

— Добры дзень, пане Ляшчынскі! — ветліва павітаўся Новікаў.

Гаспадар крута павярнуўся, нібы спалоханы, потым акінуў госця пранікліўым позіркам з ног да галавы.

— Сядайце, калі ласка, малады чалавек, — запрасіў ён.

Польскі настаўнік Ляшчынскі, як і яго дачка, добра гаварыў па-руску. Гэта можна было заўважыць з першых слоў.

— Ты, Галя, займіся сваёй справай, — звярнуўся ён да дачкі. — У нас тут будзе свая размова.

Новікаў сеў. Але Галя як стаяла, так і засталася стаяць, нават не крануўшыся з месца, нібы зусім не чула слоў бацькі. «Ці ж мне нельга ведаць, тата, пра што вы будзеце гаварыць? — казалі яе вочы. — Я ж ведаю, пра што вы хочаце весці размову».

— Пакінь нас, — ужо неяк раздражнёна сказаў Ляшчынскі. — Ідзі!

Пунсовыя, крыху ўспухлыя галіны губы ледзь не затрэсліся ад злосці. Словы пярэчання гатовы былі сарвацца з іх, але, убачыўшы нахмураныя бровы бацькі, Галя стрымалася, здзіўлена пацiснула плячыма і выйшла.

— Дачка нічога не хавае ад мяне, — пачаў Ляшчынскі, калі зачыніліся дзверы,— мне вядома пра вашу ўчарашнюю размову. Я лічу што і вы, і яна памыляецеся.

— Я не памыляюся, — хацеў растлумачыць Новікаў.

— Выслухайце мяне, — спыніў яго Ляшчынскі.—Галя вас амаль не ведае, а з такім пачуццём, як каханне, не жартуюць.

— Але ж я не вінаваты, што не сустракаў раней вашу дачку. Я раскажу пра сябе. Мае бацькі жывуць у Смаленску, працуюць на заводзе. Хочаце, я пакажу вам іх лісты?

— Не трэба, — нездаволена адказаў Ляшчынскі.

Відаць было, што ўсхваляваныя словы Новікава выклікалі ў яго не абыякавае ўражанне. Ужо неяк мякчэй і спакайней ён паглядзеў на субяседніка.

— Вы яшчэ маладыя і пра многае мяркуеце, не задумваючыся. У Галі таксама вецер гуляе ў галаве. Вам вядома, што ёй трэба вучыцца? Вы падумалі пра тое, што я адзінокі чалавек і не згаджуся ні ў якім разе развітацца з дачкой?

— Не падумаў, — шчыра пацвердзіў Новікаў. — Але пра гэта яшчэ рана думаць.

— А я падумаў. З дачкі маёй ужо смяюцца ў пасёлку...

— Чаму? Што мы зрабілі дрэннага?

— Я ж не абвінавачваю вас, але я не дазволю, каб пра маю дачку плёткі распускалі.

Новікава гэта яшчэ больш усхвалявала. Ён ускочыў і зрабіў некалькі крокаў да дзвярэй, але раптам спыніўся.

— Я здзіўлены вашымі словамі. Хто смяецца, якія плёткі?

— Людзі гавораць, што вы зачасцілі да нас. А гэта нядобра.

— Ну што ж, калі вы гэтага хочаце, не буду заходзіць больш.

Ляшчынскі памаўчаў, нібы шукаючы словы для адказу, раптам цвёрда і катэгарычна заявіў:

— Вось так будзе лепей. Не прыходзьце зусім.

— Не, усё ж не, — не згаджаўся ўжо з самім сабой Новікаў. — Я не магу адзін вырашаць за двух. А Галя!? Вы цікавіліся, як яна на гэта глядзіць?

Твар Ляшчынскага спахмурнеў. Ён цяжка ўздыхнуў, сказаўшы толькі адно слова «шкада», і забарабаніў пальцамі па стале.

— Вельмі шкада, што мы не дамовіліся, — паўтарыў ён праз некаторы момант. — Не хацелася крыўдзіць вас, але я настойваю. Не прыязджайце больш.

— Я запытаю ў Галі,—нібы сам сабе сказаў Новікаў.

Ляшчынскі ўстаў першым. Яны выйшлі ў пярэдні пакой. Насустрач з'явілася Галя. Сумны позірк афіцэра і насупленыя бровы гаспадара дома пацвярджалі, што размова, якая адбылася паміж імі, мела вельмі мала прыемнага.

— Чым вы, тата, пакрыўдзілі нашага госця? — імкнулася Галя ўсміхнуцца і развесяліць сваёй усмешкай мужчын, пераварыць усё ў жарт, але з гэтага нічога не атрымалася. І яна, заўважыўшы, што бацька мае сур'ёзны намер выправадзіць Новікава з дому, кінула на старога вострыя, дапытлівы позірк.

— Вы забаранілі яму заходзіць да нас? Так?

Не чакаючы адказу, яна выбегла з хаты на ганак і паклікала за сабой Новікава.

— Я праводжу вас, Анатоль Пятровіч,— сказала яна афіцэру, калі за імі з грукатам зачынілася брамка.

На вузенькіх вуліцах пасёлка не было ні душы. Дождж, які ішоў ужо некалькі гадзін не перастаючы, загнаў усіх у ціхія, цёплыя хаты. Новікаў адчуваў сябе неяк няёмка. У ім то ўспыхвала кранаючая за самае сэрца чалавечая гордасць, то разгаралася крыўда на Ляшчынскага, то з'яўлялася раптам пачуццё нейкага асаблівага вострага жалю да дзяўчыны. Галя хутка крочыла побач і думала пра нешта сваё. Паглядваючы на Анатоля, яна ўсміхалася яму, але на душы было цяжка. Ёй хацелася плакаць. Яна стрымлівала слёзы, не падаючы віду, што на сэрцы ў яе такі цяжар.

— Вось тут, — сказала яна спыніўшыся, калі прайшлі ўжо з паўкіламетра за пасёлак. Мокрыя дрэвы шумна шалясцелі лісцем. Усё неба засланілі хмары. Зрэдку налятаў парыўны вецер і тады з дрэў сыпаліся на адзенне буйныя кроплі. — Вось тут я буду чакаць вас. — паўтарыла Галя ўсміхнуўшыся праз слёзы. — Прыходзьце...— Яна хацела яшчэ штосьці сказаць, але Новікаў раптам прытуліў яе да сябе і яна на момант даверліва, ласкава таксама прытулілася да яго.

— Да спаткання, Галя. Бывай... Я прыду зноў паслязаўтра, — сказаў Анатоль, яшчэ раз абняўшы дзяўчыну на развітанне.

Але сустрэча не адбылася.

Раніцой Новікаў даведаўся, што яго накіроўваюць у доўгатэрміновую камандыроўку.

Загад быў такім нечаканым, што Новікаў нават разгубіўся. Як жа так? Паехаць, не пабачыўшы Галі? Дамовіліся ж сустрэцца. Што яна падумае?

Думка пра тое, што надоўга давядзецца развітацца з любай дзяўчынай, усё больш і больш трывожыла афіцэра. Ці ж мала што можа здарыцца за гэты тэрмін? Упарты і суровы бацька будзе ўвесь гэты час даказваць дачцы, што ён, Новікаў, не пара для яе. А там закончацца канікулы. Пачнуцца заняткі ва ўніверсітэце. Там яе сябра Казімір. Магчыма, паміж імі не проста дружба!

Новікаў разумеў, што нельга ехаць, не папярэдзіўшы Галю, не развітаўшыся з ёй. Але спаткацца ў дамоўлены час ужо немагчыма. І сёння ўвечары ён будзе заняты на службе: камандзір склікае нараду. І ён вырашыў неадкладна, у час абедзеннага перапынку, з'ездзіць на матацыкле ў пасёлак хоць на адну хвіліну да Галі.

Пасёлак сустрэў яго мёртвай цішынёй. Усе людзі былі ў полі, працавалі на кааператыўнай гаспадарцы. Каля знаёмай брамкі Новікаў сустрэўся з Казімірам. Студэнт адказаў кіўком галавы на прывітанне і, не спыніўшыся, пакрочыў па бязлюднай вуліцы.

Галі не было дома. Яна таксама працавала ў полі. І Новікаў толькі паспеў папрасіць Ляшчынскага, каб той перадаў Галі паперку, на якой напісаў:

«Галя! Заўтра еду ў камандзіроўку. Вельмі шкада, што не застаў вас. Бывайце. Да сустрэчы. А. Новікаў».

Ляшчынскі моўчкі ўзяў паперку і абяцаў перадаць яе дачцы.

Позна ўвечары Галя вярнулася з поля. Хутка прабегшы напісаныя алоўкам радкі, яна адмовілася нават ад вячэры, накінула на галаву хустку і кінулася бегчы з хаты.

— Куды ты насупраць ночы бяжыш? — нездаволена кінуў ёй услед бацька. — Пачакай, ён сам прыдзе...

— Не хвалюйся, я хутка вярнуся, — крыкнула Галя і яшчэ хутчэй пабегла ў бок маладога ляска, які сінеў у вячэрнім змроку зусім блізка. Ляшчынскі выцягнуў з кішэні камізэлькі гадзіннік і паклаў перад сабою на стол. Прайшла гадзіна, другая. Галі не было.

Лаючы сябе за тое, што дазволіў дачцы пайсці вечарам з дому, настаўнік апрануўся і выйшаў на вуліцу. Па дарозе да ляска ён не ўбачыў ніводнага чалавека, не пачуў ніводнага гуку. Усе людзі пасёлка ўжо спалі.

— Галя! Галя!—крычаў стары, угледаючыся ў густы змрок.—Дзе ты? —і толькі рэха адказвала працягла: — ы-ы-ы.

Ён пастаяў моўчкі хвіліну, другую, і раптам аж уздрыгнуў ад думкі, што Галя пайшла да Новікава ў гарадок, у якім той жыве. Разгневаны, ён вярнуўся ў пасёлак і пастукаў у вакно першага дома. — Проша пана! — крычаў ён. — Выходзьце хутчэй на вуліцу, дапамажыце мне!

Не адказваючы на пытанні людзей, якія ўскоквалі з ложкаў і глядзелі на яго з вокан, ён бег ужо да другога дома і таксама стукаў у акно і зноў прасіў выходзіць хутчэй на вуліцу і дапамагчы яму.

Хутка амаль увесь пасёлак быў на нагах. Загрукаталі калiткі, пачуліся розныя галасы. Хтосьці бег насустрач з ліхтаром. Ляшчынскі спыняў людзей, хапаў іх за рукі, крычаў: «Рускі падпаручык увёз Галю, трэба дагнаць іх».

З адказаў, якія Ляшчынскі ў хваляванні даваў на пытанні акружыўшых яго жыхароў, яны зразумелі, што дзяўчына пайшла ў лясок, каб сустрэць там савецкага афіцэра. Некаторыя проста пасмяяліся са старога, які ўзняў уначы трывогу, пайшлі працягваць свой адпачынак, а другія ўсё яшчэ стаялі каля Ляшчынскага і даказвалі яму, што нічога не здарыцца, усё будзе добра; нічога дзіўнага няма ў тым, што польская дзяўчына пакахала савецкага афіцэра.

Ляшчынскі ўсё ніяк не мог супакоіцца. Ён папрасіў кагосьці збегаць да яго дамоў, паглядзець, ці не вярнулася дачка, як раптам каля самай дарогі вырысавалася постаць. Гэта была Галя.

...Як ёй не хапала зараз Новікава. Чаму ён пакінуў яе адну ў такі цяжкі для яе час?

У Галі нараджалася ўсё большае і большае жаданне хоць бы яшчэ раз убачыць яго, пагаварыць з ім.

Чаму ж ён, родны бацька, супраць іхняга кахання? Каханне! Яно не ведае ні межаў, ні граніц, калі яно такое чыстае, такое гарачае, што без яго нельга пражыць ні дня.

Галя не пераставала ні на хвіліну чакаць Новікава і верыла, што ён вернецца. У гэты вечар яна яшчэ раз выходзіла да брамкі і доўга стаяла з надзеяй, што вось-вось пачуе знаёмыя крокі.